

Klifhanger 2021

Vloedlijn

Eindrapportage

Wethouder Hennie Huisman-Peelen van de Gemeente Texel
over Klifhanger 2021 *Vloedlijn* in het tweemaandelijks tijdschrift voor Texelse senioren
Leef-Tijd jaargang 8 – 2021, nummer 4, blz. 27:

Klifhanger maar dan anders

Door naar het volgende, de opening van het Klifhanger-festival in Den Hoorn. 's Morgens om 09:00 uur mocht ik in het dorps huis voor een beperkt aantal genodigden het startschot geven. Helaas had ik geen gong want ik had echt zin om daar eens een flinke klap op te geven. Ik overweeg er één aan te schaffen. Maar de stemming zat er zonder gong ook wel in. En ik moet zeggen, het was een geweldige kunstmanifestatie. Afwisselend, ontroerend, prachtig, van lichtshows tot theater. Het was echt genieten. Vanwege corona was het concept enigszins aangepast. De organisatie ging ervan uit dat juist buitenactiviteiten belangrijk waren vanwege corona. Resultaat was een breed aanbod van begeleide wandelingen, fietstochten, verhalen en zelfs cabaret.

Colofon

Tekst:

Jan Mooren

Foto's:

Kees Boon

Jan Buijs

Severin Candel

Kerstin Edelmann

Cor van Heerwaarden

Willem Meuleman

Jan Mooren

Annelies van Nieuwmeegen

Christiane Tschäppät

Heleen Vink

© Stichting Klifhanger 2021

1. Inleiding

Klifhanger – kunst op locatie – is al sinds 2007 een begrip op Texel. Het is een tweejaarlijks plaatsvindende kunstmanifestatie in en om het dorp Den Hoorn met een wisselende groep kunstenaars.

Klifhanger is meer dan alleen een toonzaal voor kunstenaars. Zij wil bewoners en bezoekers attent maken op de sociale en ruimtelijke omgeving van het dorp en de wijde omstreken.

Kunstenaars gaan hen voor in dit proces met hun projecten in en rond woonhuizen, bedrijfsruimtes, stallen, schuren en schuurtjes, op akkers, weiden, velden, in bosjes en het duingebied. Zij geven hun beeld van de mensen, van het leven en de situatie op die plek. De kunst en het alledaagse vloeien ineen. De bezoeker wordt uitgedaagd om mee te kijken en er een eigen oordeel over te vormen. Klifhanger nodigt ook kunstenaars uit die niet gebonden zijn aan het eiland. De blik van een kunstenaar, die het eiland en het dorp Den Hoorn niet of nauwelijks kent, werkt verfrissend. Daarom is het belangrijk dat er een goede mix is tussen kunstenaars van hier op het eiland en van elders. Dit contrast maakt dat Klifhanger steeds weer kan verrassen, schuren, ongemakkelijk zijn, boeien en bloeien en als overweldigend kan worden ervaren.

2. Thema *Vloedlijn*

Voor deze tiende editie is als thema gekozen: *Vloedlijn – Bewegingen in het karakter van Den Hoorn*. Een vloedlijn is nooit gefixeerd, die verandert voortdurend van tijd en plaats. Net als de menselijke samenleving, die kent ook voortdurende en voortgaande veranderingen. Een dergelijke ruime interpretatie van het begrip omvat mede het pulserende karakter van de vloedlijn die steeds terugkeert al dan niet op dezelfde plaats. Dit fenomeen kan ook worden teruggevonden in het leven op aarde. Het manifesteert zich bijvoorbeeld in de opeenvolgende generaties of in de hartslag en ademhaling bij dierlijke organismen, zo ook bij de mens. Eveneens valt het (toenemende) toerisme te beschouwen als een dergelijke pulserende jaarlijkse beweging.

3. Kunstenaars

De deelnemende kunstenaars kregen alle ruimte voor een eigen interpretatie van het thema *Vloedlijn*. Ze werden uitgedaagd om dit specifieke en bijzondere karakter te verbeelden in hun werk. Zijn er ontwikkelingen en veranderingen in de loop van de tijd? Waarin onderscheidt en begrenst Den Hoorn zich van andere dorpen op Texel of op het platteland in het algemeen? Wat is het effect van de ontstaansgeschiedenis van het landschap? Van de vorming van het Hoornder klif en vloedhaken, van de bedijkingen en inpolderingen, van aanrollende invloeden van buiten op het dorp en de dorps historie, op het boerenleven, de mentaliteit, identiteit en het karakter van het dorp en zijn bevolking? De invloed van loodsen, vissers, walvisvaarders, jutters, boeren en nieuwkomers of ‘overkantse aanwaaiers’? En hoe gaat het dorp om met die dorps historie en het dorps karakter?

Klifhanger 2021 vroeg aan beeldende en uitvoerende kunstenaars het pulserend karakter van het dorp in twaalf kunstwerken op locatie waarneembaar, voelbaar en inzichtelijk te maken.

4. Overzicht van de geëxposeerde kunstwerken

De voor Klifhanger gemaakte kunstwerken – twee- en driedimensionale beeldende kunst, kunstinstallaties, performance-kunst, fotografie, geluidskunst, lichtkunst, voordrachtskunst, land art, en filmkunst – waren van zeer hoge kwaliteit en diversiteit.

In het onderstaand overzicht is de volgorde en nummering van de route aangehouden.

Meer informatie is op de website < <https://www.klifhangertexel.nl/> > te vinden.

Drie kunstwerken (nrs. 9,11 en 12) zijn na afloop van Klifhanger in de zomer van 2021 nog op de Hoornder locatie aanwezig gebleven en mogelijk blijven die nog langer staan.

1. *Paradise of surrender*

Een film van Annabelle Schatteman uit Gent, België, werd vertoond op groot scherm achterin op het podium van de Grote zaal van dorps huis De Waldhoorn, Herenstraat 30. De bezoekers bekeken op stoelen aan tafels op voldoende afstand van elkaar deze film. Op de film ziet men op het strand aan de vloedlijn sculpturen staan.

Die beelden zijn niet voor altijd bedoeld en geleidelijk aan versmelten ze met de natuur. Ze gaan er in op en eventueel verdwijnen ze er in. De natuur is aldus een essentieel onderdeel van de sculptuur en is een tijdelijke omgeving geworden voor het beeld. Zo wordt de natuur tevens

een entiteit. De sculpturen gaan een dialoog aan met de natuur door zich over te geven aan processen die vooraf niet zijn te voorzien. Aldus is de natuur schepper van een nieuw beeld geworden. Deze film is – samen met de erin getoonde sculpturen – al eens te zien geweest op Klifhanger 2014.

2. *De Vloedlijn*

Deze installatie van de Texelse kunstenaar Annelies van Nieuwmegen, is in 2008 ontstaan.

Voor Klifhanger 2021 werd het kunstwerk aangepast en geplaatst in de Blauwe zaal van dorps huis De Waldhoorn, Herenstraat 30. Het geeft een weergave van een onderzoek naar het samenspel tussen water, zand, gips en klei. Hoe kunnen natuurlijke vormen en texturen, die aan de vloedlijn zijn aan te treffen, in sculpturen worden vastgelegd? En wat gebeurt er als deze keramische sculpturen daarna weer onderdeel worden van de branding?

Dat proces is verwerkt in een fotoreportage met beeldende taferelen langs een installatie met zand, gips en de al dan niet geglazuurde keramische sculpturen. Deze foto's stonden langs een stukje nagemaakt zandstrand met

de diverse tussenfasen van de sculpturen op lage tafels opgesteld en zijn door Annelies van Nieuwmegen ook samengebracht in het fotoboek 'De Vloedlijn'.

3. Land maakt Man

Performancekunst van Maki Raaphorst werd getoond in het speelhuisje op het plein van de

voormalige Jan Drijverschool, Naalrand 2. Het liet zien het samenspel tussen mens en natuur op Texel en de wrijving tussen de overgave aan natuurlijke elementen en de menselijke behoefte om die te bedwingen. Het werk werd geïnspireerd door het verhaal van haar vader die op Texel woont en die heeft meegewerkt aan zandsuppletie om de Texelse Noordzeekust gefixeerd te houden. De natuurlijke wandel en vormverandering van het eiland wordt zo tegengehouden. Haar vader had het gevoel zijn eigen verdwijnende strand weer terug te brengen en vorm

te geven. Maki Raaphorst die komend jaar afstudeert aan BEAR bij Artez in Arnhem, wil de vragen laten zien die bij haar opkomen over het zand, de plant (helmgras) en de mens in hun actieve onderlinge rol. Zij heeft een fascinatie voor zorg, aandacht en overgave en laat zich leiden door hetgeen zij vaak niet in woorden kan uitdrukken. Hoe kan iets dat zorg en aandacht nodig heeft, bestaan in een op productiviteit gerichte maatschappij met weinig oog voor zorg? Welke relaties en onderliggende verhoudingen zijn vanuit die positie te ontdekken en te onderzoeken en wat kan er groeien als er juist wel vanuit zorg en aandacht wordt benaderd?

4. Vloedlijn

De Texelse kunstenaar Kerstin Edelmann maakte in de achtertuin van Klif 9, een installatie

met grote keramische sculpturen van hoornschelpen geplaatst in een spiraal die gemaakt werd van een 85 meter lange scheepstros. Die tuin grenst aan het akkerland van De Naal, en daar stroomde in de 13^e- en 14^e-eeuw nog het zeewater dat de stuwwal afschuurde tot de steile Hoorder klif tegenover het huis en de straat. Dat zeewater dat liet destijds ook vloedlijnen achter en deed vloedhaken aangroeien aan Zuid-Texel en vormde vervolgens de kwelder tussen die klifrand en de vloedhaak. Toen de kwelder in 1378 werd bedijkt kon

de mens er landbouwgrond van maken. Het land rondom Den Hoorn is een tijdloos

stromingspatroon dat lijkt op de spiraalbeweging in de huisjes van land- en waterslakken. In de verbeelding van de kunstenaar zijn schelpen als stromingsvormen. In elke schelp is de beweging van de zee gestold. Kerstin Edelmann maakte van de verplaatsing van Klifhanger van 2020 naar 2021 gebruik om de omvang en het aantal en de afmetingen van de hoornschelpen in deze installatie flink te laten toenemen waardoor het geheel nog veel indrukwekkender is geworden.

5. SIXX

SIXX is een werk van Kunstconstructie uit Arnhem, bestaande uit Françoise Braun & Casper Teijgeler op het weiland op de hoek van Rommelpot en Witteweg. Het kunstwerk gaat over beweging en vertelt het verhaal van de veranderingen in plaats en tijd die

op Texel plaatsvinden gedurende het tijdsbestek van een dag (4x6 uur) en van een jaar (2x6 maanden).

De toeschouwers moeten bij het bekijken van het werk zelf in beweging komen om de verschillende aspecten er van te kunnen waarnemen.

Van de dagelijkse

terugkerende bewegingen van de zee met eb en vloed die het eiland doen veranderen in vorm en beleving. En van de bewegingen op het land waar in het zomerseizoen het een komen en gaan is van toeristen, die korte of wat langere tijd op het eiland verblijven en daar rondtrekken.

6. Vloedmerken

Dit werk is een installatie van letter- en woordkunst, beeldende kunst en drone-filmkunst van het Texelse kunstenaarscollectief dat bestaat uit Willem Broens, Rebecca Gekus, Pieter van Schelt en Joke Witte in de schuur van bollenkweker Axel Lap, Witteweg 3. In de grote installatie hangen acht vederlichte doeken die het draadhuis zijn van verstand en gevoel. In de koepel in het midden zijn bewegende beelden met geluid te zien en te horen. In de schuur vindt tevens geregeld een voordracht van gedichten plaats. Deze met behulp van de zwaartekracht ingenieus opgestelde installatie toont het terugdenken van de tijdgeest dat te denken geeft en is duidelijk het werk van het collectief. In de

onderdelen is de hand herkenbaar van de individuele kunstenaars. Het geheel vormt verbeeldingen van de zee en van vloedmerken en aldus van de natuur en van de mens schuimend langs de vloedlijn. Deze installatie kon slechts ontstaan door de creaties van deze vier kunstenaars bij elkaar samen te brengen. Daarmee is deze verbeelding van zee en vloedmerken een vrucht van corona geworden. De extra tijd door de verplaatsing van

Klifhanger van 2020 naar 2021 deed de vier oorspronkelijke kunstwerken die een samenspraak met elkaar moesten aangaan, tot één geheel worden.

7. Movere

Deze installatie op Camping Loodsmansduin in de verduisterde recreatie-ruimte, Rommelpot

19, van de kunstenaars Marcella Kuiper en Albert Aarts uit Haarlem is een werk van beweging door ritme met licht en geluid. Het afgaan en weer opkomen van het zeewater geeft de vloedlijn zijn eigen ritme en natuurlijke beweging. Ons leven, constant in beweging, heeft ook een ritme. Ritme zorgt voor herkenning, rust en overzicht.

Voortdurend veranderen technische innovaties de maatschappij. De grenzen tussen werk, vrije tijd en andere bezigheden zijn meer en meer vloeiend geworden door sociale media en

veranderende communicatiemiddelen. Die technologische vernieuwingen hebben invloed op de verschillende ritmes van het bestaan en men kan het gevoel krijgen dat het ritme zoek raakt. De bezoeker krijgt in de donkere ruimte de gelegenheid zich te laten overspoelen door licht, beeld en geluid en met die ervaring van overgeven weer een passend ritme te vinden. “Zo mooi, we kwamen er blij vandaan!”, vertelden deze

ontspannen naar buiten komende bezoekers. Veel andere bezoekers stemden met hen in.

8. Lichtgolf-Golflicht

Een computergestuurde installatie met wolken en licht van Jan van Kampen – #Kundst uit

Beverwijk aan de noordelijke bosrand langs de Camping Loodsmansduin, Rommelpot 19, maakt de vroegere vloedlijn langs de eerste vloedhaak opnieuw zichtbaar door #Kunsdt-matige heen en weer gaande golven van wolken en licht. Waar men overdag alleen de wind zag en voelde, kon men in de vallende avond en 's nachts als het ware verdrinken in

dit lichtkunstwerk met lichtgolven van tientallen meters lengte. Uit de verte gezien vanaf het Hoge Achterom bij de rand boven het Klif of onder de Hoornder stuwwal aan de rand van De Naal gaf dat een fascinerend ritmisch bewegend spel van licht en donker. Op de weg langs De Siep kon men met licht worden overspoeld. Veel campinggasten,

Hoorners en Texelaars hebben zich deze overweldigende ervaring niet laten ontgaan.

9. Resonerende golven van het verleden – Resonating waves from the past

Land art van Ed de Wild uit Beverwijk. Bijna 600 gemarkeerde wilgentakken geplaatst op De

Siep op een lange raai en in een raster met vakken van 1x1 meter, maken van een afstand de 14^e-eeuwse vloedlijn zichtbaar. De noordkant van de eerste vloedhaak, bestaat uit lage duintjes met grasland. Het laagstgelegen gedeelte direct langs de weg, zou de herkomst zijn van de naam *De Siep*, in de zin van zijpe of sipe. Het woord zijpe is Middelnederlands voor inham in de kust, in dit geval aan de noordrand van de vloedhaak die naar de Waddenzee open lag vóór 1378 toen *De Naal* niet was bedijkt

en nog een met vloed onderlopende strandvlakte. Het zand van De Siep is opgeworpen door het zeewater langs de 14^e-eeuwse vloedlijn en vervolgens opgestoven tot lage duintjes. De

witte toppen van de wilgenstokken vertonen met elkaar een golvend verloop en resoneren naar de getijdenbeweging en de golven van de zee, toen De Naal daar nog deel van uitmaakte.

10. Haaksgronden

Deze installatie met bewegende zwart-rood-wit geglazuurde keramische objecten tussen de

bomen van het dennenbosje aan de noord- en oostrand van Camping Loodsmansduin bij de Mokweg, is van Annelies Kwaak uit Beverwijk. Het werk refereert aan de Texelse vloedlijn die continu in beweging is en aan de steeds veranderend vormen van het eiland. In en rond Den Hoorn is dat aangegeven met her en der geplaatste zwarte vloedlijnpalen met rode koppen en tijdsaanduiding van witte letters en cijfers.

Haaksgronden zijn in de loop der eeuwen ontstaan

langs geulen die de Waddenzee verbinden met de Noordzee. Zand uit de buitendelta van het Marsdiep is aan de rand van Zuid-Texel afgezet in de vorm van aangegroeide vloedhaken. Het Marsdiep tussen Texel en de Kop van Noord-Holland is geleidelijk zuidwaarts verschoven doordat de getijstroom zandplaten vanuit de buitendelta verplaatste in de richting van Texel en die vast kwamen te zitten aan de zuidkant van het eiland. Deze zuidwaartse verschuiving van het zeegat Marsdiep met aangroei van Texel vormt de inspiratie voor deze bewegende kwetsbare keramische installatie aan de rand van de eerste vloedhaak.

11. *Duivelsche Schoonheyt: Keer het Tij!*

Dit is een installatie van Ericka Voortman. Deze Texelse kunstenaar verzamelde langs het

strand in de afgelopen seizoenen op de vloedlijn allerlei materiaal, waaronder veel plastic flessen. Dit daar aangespoelde afval transformeerde zij tot serene stillevens die ze vastgelegde op foto's. Deze foto's die monumentaal werden uitvergroot, zijn op dunne doorzichtige stof

afdrukt. Op de Rezieneweid langs het Klematspaadje vlak bij de Stolpweg, zijn deze doeken opgehangen in een groot houten frame en refereren ze aan gebrandschilderde ramen in een ruïne van een kerkgebouw. Duivelse schoonheid die met een stille schreeuw aan bezoekers de vraag stelt: 'is dit onze wereld, zijn we nu wel of nog niet te laat en kan de verloederende wereld alsnog worden omgedraaid?' Kortom, een oproep tot: Keer het Tij!

afgedrukt. Op de Rezieneweid langs het Klematspaadje vlak bij de Stolpweg, zijn deze doeken opgehangen in een groot houten frame en refereren ze aan gebrandschilderde ramen in een ruïne van een kerkgebouw. Duivelse schoonheid die met een stille schreeuw aan bezoekers de vraag stelt: 'is dit onze wereld, zijn we nu wel of nog niet te laat en kan de verloederende wereld alsnog worden omgedraaid?' Kortom, een oproep tot: Keer het Tij!

12. *'t Beloofde land – Zusters van Liefde*

De schelpen van het nonnetje en het inwendige rugschild van de zeekat, een inktvissoort, liggen veelvuldig aan de vloedlijn. Beiden inspireerden de Texelse kunstenaar Severin Candel

tot deze installatie van vorm en geluid aan de rand van de eerste vloedhaak op een schapenweide bij Oude Hoorn aan de Stolpweg. Een recht op geplaatste rugschild van de zeekat lijkt op een non en het schelpje met de naam het nonnetje zou van de vissers die naam hebben gekregen omdat die schelp zo moeilijk is te openen. Een nonnenkoor

van kuise Zusters van Liefde met hun karakteristieke Franse kappen zingt over de zee, de oorsprong van alle leven. De mens ontwikkelde zich uit wezens die ooit vanuit zee over de vloedlijn het land zijn opgekropen. Heden ten dage is diezelfde mens een bedreiging voor de zee, de moeder waaruit het leven voortgekomen is en waarin alles ook weer zal terug keren. In deze corona-pandemische tijd kunnen de nonnen alleen nog op gepaste afstand van elkaar buiten zingen en hun koor laat klanken horen van de evolutie en van de ambivalente houding die de mens tegenover de natuur inneemt. Deze installatie in het Zuid-TEXELSE weiland op de 14^e-eeuwse vloedlijn toen de natuur nog het primaat had, fluistert over mens en natuur, maar af en toe wordt er vocaal ook flink uitgehaald. Zang- en weidevogels die op deze locatie volop aanwezig zijn, voegen zich naadloos in dit koor. De bezoekers konden plaatsnemen op een bankje langs het fietspad om beeld en geluid beter te ervaren.

van kuise Zusters van Liefde met hun karakteristieke Franse kappen zingt over de zee, de oorsprong van alle leven. De mens ontwikkelde zich uit wezens die ooit vanuit zee over de vloedlijn het land zijn opgekropen. Heden ten dage is diezelfde mens een bedreiging voor de zee, de moeder waaruit het leven voortgekomen is en waarin alles ook weer zal terug keren. In deze corona-pandemische tijd kunnen de nonnen alleen nog op gepaste afstand van elkaar buiten zingen en hun koor laat klanken horen van de evolutie en van de ambivalente houding die de mens tegenover de natuur inneemt. Deze installatie in het Zuid-TEXELSE weiland op de 14^e-eeuwse vloedlijn toen de natuur nog het primaat had, fluistert over mens en natuur, maar af en toe wordt er vocaal ook flink uitgehaald. Zang- en weidevogels die op deze locatie volop aanwezig zijn, voegen zich naadloos in dit koor. De bezoekers konden plaatsnemen op een bankje langs het fietspad om beeld en geluid beter te ervaren.

5. Aanvullende activiteiten

Bij het thema *Vloedlijn* is een zorgvuldig daarop afgestemd programma van activiteiten opgezet met lezingen, verhalen, theater, muziek, proeverij, kunstworkshops, film en excursies. Deze activiteiten hadden de volgende afgeleide en gerealiseerde doelstellingen:

- het zichtbaar maken van de cultuur- en natuurhistorische waarden van Den Hoorn en omgeving;
- met kunst de bezoekers een bijzondere, inspirerende en nieuwsgierig makende ervaring bieden;
- de samenwerking van kunstenaars met bezoekers en bewoners van Den Hoorn en Texel bevorderen;
- een culturele en educatieve beleving bieden aan eilanders en toeristen, zowel de meerdaagse vakantiegangers als de dagtoeristen;
- naar de toekomst gericht gezichtspunten bieden voor de verdere ontwikkeling van het dorp.

6. Organisatie

Het bestuur van de Stichting Klifhanger koos er dit keer voor terug te gaan naar de opzet van

de eerste edities door deze tiende Klifhanger slechts vier dagen te laten duren, zodat de kunstenaars gedurende de expositie zelf bij hun werk aanwezig konden zijn om het publiek erover te informeren. Deze bijzondere opzet past goed bij de kleine schaal van het dorp en het eiland.

Waar elders in Nederland kon het publiek zo eenvoudig in direct contact komen met kunstenaars en hun werk? Verscheidene locatie-eigenaars en -beheerders hebben hun gebouw, schuur, tuin of terrein beschikbaar gesteld voor plaatsing van kunstwerken. Vrijwilligers uit het

dorp waren ook nu weer ruim voorhanden om Klifhanger 2021 goed te laten verlopen.

Er was een goede balans tussen op Texel wonende kunstenaars en die van de 'overkant' en er waren ook jonge kunstenaars bij. Het bestuur kwam bij de voorbereiding in contact met Studio O, een groep van Beverwijkse kunstenaars. Drie van die kunstenaars hebben voor Klifhanger 2021 een werk gemaakt.

7. Corona

In 2020 kon Klifhanger vanwege de corona-lockdown, geen doorgang vinden. Het bestuur besloot toen deze Klifhanger met als thema *Vloedlijn* te verplaatsen naar 21 t/m 24 juni 2021. Op 14 april 2021 kwam op het verzoek om ontheffing voor het plaatsen van kunst op of aan de weg op grond van artikel 2:10 APV, het bericht van de Gemeente Texel dat Klifhanger 2021 doorgang kon vinden.

Klifhanger 2021 was geheel coronaproof georganiseerd. De bezoekers van deze kunstmanifestatie gingen namelijk individueel te voet of op de fiets langs de

geëxposeerde kunst over de aangegeven route met normaal gebruik van de weg. De kunstwerken stonden opgesteld op privéterrein en voornamelijk in de openlucht. Bezoekers konden buiten zelf heel gemakkelijk de vereiste 1,5 m afstand in acht nemen.

In de te gebruiken grote binnenruimtes waren voorzieningen getroffen om de corona-regels te handhaven. Het Hoornder dorps huis De Waldhoorn werd conform de coronaregels ingericht en daar was permanent toezicht en bezoekersregistratie. Tafels met stoelen zorgden ervoor dat

men in het dorpshuis alleen plaatsnam op 1,5 m afstand bij de schermen voor film en timelaps. De vier makers van het kunstwerk in de grote open schuur van Alex Lap hielden er zelf toezicht. En de twee makers van het kunstwerk in de grote recreatieruimte van Camping Loodsmansduin lieten na instructie maximaal 5 personen tegelijk voor ca. 10-15 minuten binnen en hielden eveneens zelf toezicht.

Naast de expositie was er gedurende de vier Klifhanger-dagen nog een randprogrammering. Ook voor alle onderdelen daarvan gold vanwege corona een maximum aantal deelnemers en moesten de bezoekers zich aanmelden. Bij uitvoering werden eveneens de coronaregels gevolgd.

8. Opening en afsluiting

De opening – van weg corona in kleine kring – geschiedde door de Texelse wethouder voor

economie en toerisme Hennie Huisman-Peelen op donderdag 24 juni 's ochtend van 9:00 – 10:00 uur. Bij de finissage op zondag 27 juni van 18:00 – 19:30 uur was Remco van de Belt, de wethouder voor cultuur van de Gemeente Texel aanwezig. Beide bijeenkomsten in de Grote zaal van het

Hoornder dorpshuis verliepen conform de op die dagen geldende coronaregels en waren zeer geslaagd. Sinds maart 2020 was dit één van de eerste kunstmanifestaties op Texel met bijna allemaal werk speciaal daar voor gemaakt.

9. Medewerking vanuit Den Hoorn

Zonder de enthousiaste medewerking van locatie-eigenaars Ruud Bakker en Axel Lap bij plaatsing van de kunstwerken en een twintigtal vrijwilligers uit het dorp voor toezicht, verkoopbemiddeling, bar- en keukenmedewerking en inrichting van het dorpshuis had Klifhanger 2021 niet kunnen plaats hebben. Het bestuur is hen zeer erkentelijk voor die belangeloze inzet.

10. De kunstroute

Langs de rondgang van ruim 3 kilometer door en om het dorp Den Hoorn stonden verspreid twaalf kunstwerken. Rode Klifhanger-bollen markeerden voor de bezoekers de locaties. Acht kunstwerken waren geplaatst in de openlucht, één bevond zich in een grote open schuur, één in de recreatieruimte van Camping Loodsmansduin en twee in het dorpshuis De Waldhoorn. In De Waldhoorn was er aan de zijkanten van de Grote zaal tevens een verkoopexpositie onder auspiciën van de Stichting Klifhanger met werk van de deelnemende kunstenaars.

11. Vouwkaart

Een vouwkaart (zie: < <https://www.klifhangertexel.nl/index.php/vloedlijn-2021#zestien> >)

voor bezoekers was gratis beschikbaar. Daarin stond een plattegrond met de route, de locaties en een korte toelichting op de geëxposeerde kunstwerken en bevatte tevens een overzicht van de randprogrammering en hoe daarop in te tekenen. De vouwkaart is in de week voor de start van Klifhanger 2021 in Den Hoorn huis aan huis

verspreid. Op diverse punten in het dorp (o.a. de dorpswinkel, campingreceptie, diverse horecagelegenheden) en op het eiland (o.a. bij de VVV) stonden bakken met deze vouwkaarten. Tijdens de expositie konden bezoekers bij de locaties van de kunstwerken ook nog een vouwkaart verkrijgen. De oplage van de vouwkaart was 2000, ruim 90% daarvan is verspreid.

12. Communicatie en publiciteit

Met behulp van de website < <https://www.klifhangertexel.nl/> > (390 gebruikers) en sociale media (Facebook, met 533 volgers en Instagram, met 89 volgers), posters en publicaties in de plaatselijke en regionale pers is Klifhanger 2021 onder de aandacht van het publiek gebracht. De gratis onder bewoners en bezoekers van Texel verspreide nummers van *TC Texel Vakantiekraant* van 11 juni – 2 juli 2021 (oplage 35.000) en *Texel dit weekend* nr. 13-24 (oplage 20.000) bevatte uitgebreide informatie over Klifhanger 2021. De *Texelse Courant* (oplage 6500) bracht verscheidene berichten en artikelen over Klifhanger 2021. In de edities *Helderse Courant* (oplage 8000) en *Dagblad Kennemerland* (oplage 8700) van het Noordhollands Dagblad is ook diverse malen redactionele aandacht besteed aan Klifhanger 2020/2021.

13. Randprogrammering

Het programma van de randactiviteiten was te verdelen in een drietal onderdelen, die op allerlei locaties in en om Den Hoorn plaatsvonden: in het dorpshuis De Waldhoorn, Herenstraat 30, in het voormalig Doopsgezinde schuilkerkje De Vermaning, Diek 11a, in Het Atelier, Witteweg 6, in de monumentale boet van Van Bruggen, Mokweg 4 en in de buitenlucht.

I. De Hoornder Academie

Lezingen en excursies vanuit een achtergrond van natuur- en cultuurwetenschap, door medewerkers van het in Den Hoorn op 't Horntje gevestigde Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee en door bewoners van Den Hoorn.

- Prof. dr. Jan-Berend Stuuat, eolisch sedimentoloog bij het NIOZ, hield in de Grote zaal van het dorpshuis een lezing over eolisch zand, getiteld 'Ontdekkingsreis met zand'.
- Texelaar dr. Sjoerd Groeskamp, fysisch oceanograaf bij het NIOZ, ging 3x met cabaretier Patrick Nederkoorn een komische en tevens verontrustende dialoog aan over het waarschijnlijke begin en vermoedelijke einde van Texel tijdens een buitenwandeling met de deelnemers langs een aantal historische vloedlijnpalen in en om Den Hoorn (tevens bedoeld als teaser van de komende herfst uit te brengen theatervoorstelling 'Overvloed', o.a. in theater De Toegift, Klif 12 te Den Hoorn).
- Hoornder Paul Dekker startte bij zijn archeologisch thuismuseum een rondwandeling in en om Den Hoorn met verhalen over de ontstaansgeschiedenis van het landschap, het dorp, de VOC en WIC, het loodsen van zeilschepen door Hoornder loodsmannen door het Marsdiep van en naar de Noordzee, e.d.
- Hoornder Jan Mooren ging 2x met deelnemers op fietsexcursie door het bijzondere en fraaie landschap van Zuid-Texel langs het pleistocene Hoornder klif en vier goed zichtbare vloedhaken in het holocene landschap. Die vloedhaken ontstaan vanaf de 12^e eeuw zijn door de Texelaars benut om door middel van bedijkingen steeds weer aangeslibde stukken kwelder aan het eiland toe te voegen. Uiteraard werden daarbij de kunstwerken bij het Hoornder klif en de vloedhaken niet vergeten.

II. Parels van Texel

Ontmoetingen met bijzondere Texelaars.

- Texelse jutter Maarten Brugge vertelde in Het Atelier met ‘Jutter in moderne tijd’ verhalen die heden langs de vloedlijn voor het oprapen liggen.
- Sopraan Marja Schmitz en Jan Beijert op klassiek gitaar, beiden van Texel, brachten in Het Atelier 3x klassieke juweeltjes ten gehore over het thema Vloedlijn van Thomas Campion, John Dowland, Napoléon Coste en Franz Schubert.
- De Texelse verhalenvertelster Ina Schrama speelde in De Vermaning 9x ‘Lopend langs de vloedlijn’. Ze bracht verteltheater met verhalen van vroeger die in het ruisen van wind en water gehoord kunnen worden: oude mythen en sagen van in en om Den Hoorn.
- Eilandgenote Sabien Bosman van STAALcatering verzorgde in De Vermaning 3x een proeverij van zilte Texelse delicatessen. Onderwijl lieten zangeres Jessica van Noord en violiste Suzanne Groot uit Haarlem vrolijke vloedlijnliederen horen waarop de deelnemers fijn meedeinden.
- In de boet van Van Bruggen was 3x te zien de documentaire ‘Bademeesters’ van Texelaar Judith de Leeuw, bekend van VPRO’s Teledoc Campus en het Nederlands Film Festival, over Utrechtse studenten die in het zomervakantie seizoen het strand van Texel bewaken.
- In de hoek naast de zaalingang in de Grote zaal van het dorps huis, draaide van de Texelse fotograaf Pieter de Vries continu de door hem gratis ter beschikking gestelde en al eerder elders vertoonde expositie ‘Timelaps van Eb en Vloed’ over de getijdenbewegingen op vier verschillende locaties langs de Waddenzee, waaronder de Mokbaai bij Den Hoorn.

III. Workshops

Zelf kunst te maken over het thema Vloedlijn.

- Op het strand bij Paal 9 gaf de veel op Texel werkende kunstenaar Peter van de Ploeg’ s middags op 24-27 juni aan de deelnemers 4x een workshop vloedlijn schilderen.
- De Texelse kunstenaar Paulien Valk gaf in haar atelier aan de Pontweg voor kinderen en begeleiders de workshop ‘Vloedlijnkunst – kunst van zee’ om van eigen strandvondsten een kunstwerk te maken.

De activiteiten van de randprogrammering die veelal belangeloos werden verricht en waarvoor vanwege corona vooraf moest worden ingetekend, werden zeer goed bezocht. In totaal ging het om zo’n 500 bezoekers.

Helaas kon de excursie ‘Op pad met de duinboer’ van Benno Bakker door het duingebied van De Geul en Bollekamer niet doorgaan, omdat Staatsbosbeheer hiervoor i.v.m. corona geen toestemming verleende. Ook de presentatie van Flying Focus ging op het laatste moment niet door.

14. Bezoekersaantallen

Naar schatting zijn er in totaal ca. 2500 bezoekers geweest.

De vier dagen waarop Klifhanger 2021 plaats had, was er in en rondom Den Hoorn heel duidelijk een verhoogd aantal mensen op straat waarneembaar, al zal niet iedereen daarvan een bezoeker of bij elke locatie langs zijn geweest. Er waren her en der op de route ook toevallige passanten die op een of enkele locaties hebben aangedaan of die sowieso op hun eigen weg voortgingen. Er waren ook mensen die aangaven speciaal voor Klifhanger 2021 naar Den Hoorn te zijn gekomen. Mede in verband met de coronaregels zijn in de periode 24 tot en met 27 juni 2021 van de bezoekers aan het dorps huis De Waldhoorn en van intekenaars

op de randprogrammering contactgegevens genoteerd. In totaal zijn ca. 1250 bezoekers geregistreerd.

Verscheidene kunstenaars hebben bij hun locatie (schattingen van) de aantallen bezoekers bijgehouden. Dat varieerde nogal bij de verschillende locaties. De twee kunstwerken (op de

plattegrond de nrs. 11 en 12) vlak bij de kruising van het fietspad langs de eerste vloedhaak met de Stolpweg waren echte publiekstrekkers. Op dit punt passeert er veel verkeer (fietsers en auto's) van en naar het dorp. Veel passanten raakten door deze blikvangers geïnteresseerd en werden bezoekers. Severin Candel & Ericka Voortman van locatie 11 en 12, gaven aan dat het merendeel van de voorbijgangers even kwam kijken en dat slechts een enkeling doorreed. Zij zijn van 's ochtends tien tot het begin van de avond bezig geweest met uitleg

geven en zij schatten dat het om honderden bezoekers per dag is gegaan. Ook de kunstwerken op locaties met de nrs. 3, 4, 5 en 6 langs de route naar het Hoornder strand en die met nrs. 7, 8, 9 en 10 bij Camping Loodsmansduin kregen veel bezoek. Willem Broens van het kunstenaarscollectief op locatie nr. 6 meldde dat er daar ca. 700 heel geïnteresseerde bezoekers langs zijn geweest.

De randprogrammering is eveneens heel goed bezocht. Nagenoeg alle onderdelen waren volgeboekt. De bezoekers waren niet alleen Hoornders en Texelaars, maar ook veel toeristen. Met name de mensen niet afkomstig van het eiland waren verrast over de fraaie landschappelijke omgeving waarin de bijzondere kunstwerken waren opgesteld. Zo kreeg men door cultuur van hoge kwaliteit ook oog op het waardevolle en bijzondere Zuid-TeXelse landschap met zijn grote natuurlijke kwaliteiten.

15. Slot

Het bestuur van de Stichting Klifhanger is heel voldaan over het verloop van Klifhanger 2021 *Vloedlijn*. Het was voor een buitenexpositie ideaal zomerweer en er was flink bezoek. Het bestuur heeft veel positieve reacties ontvangen, zowel over de kwaliteit en diversiteit van de getoonde kunst, als over de aanwezigheid van de kunstenaars op de locaties die de bezoekers als die dat wensten, toelichting gaven. Dat bezoekers direct in contact kunnen treden met de kunstenaars over het getoonde werk, werd door bezoekers en kunstenaars als heel positief ervaren. Iets dat niet vaak mogelijk is.

Een zestal kunstenaars had ook op de verkoopexpositie succes. Een van de bezoekers vertelde nog eens speciaal terug gekomen te zijn om een kunstwerk aan te kopen.

Er zijn geen meldingen binnengekomen dat bezoekers aan Klifhanger 2021 *Vloedlijn* besmet zijn geraakt door corona of positief getest zijn op Covid-19. Dat betekent dat deze kunstmanifestatie zonder besmettingen en problemen voor de volksgezondheid is verlopen.

De volgende Klifhanger staat gepland voor 2023. Op volgende Klifhanger-manifestaties wil het bestuur via eenvoudige enquêtes beter inzicht krijgen in de samenstelling van de bezoekers en een meer systematische bezoekerstelling gaan toepassen.

In 2022 is Stichting Klifhanger voornemens een digitale wandelroute te realiseren met acts die zijn gekoppeld aan locaties in en rond het dorp.

